

Jaro 2012

EDICE ADVENTURE

KOKTEJL

everest

Časopis o horách a adrenalinu

Cena výtisku 50 Kč / 2,29 €
pro předplatitele 42 Kč / 1,65 €

Jarní
kuloáry
V CHAMONIX

Rozlámaný
AHAGGAR

Trekařský
RÁJ V NEBESKÝCH
HORÁCH

Adam
Kadlečík
Liezt' treba
celý život

Cena výtisku: 50 Kč / 2,29 €

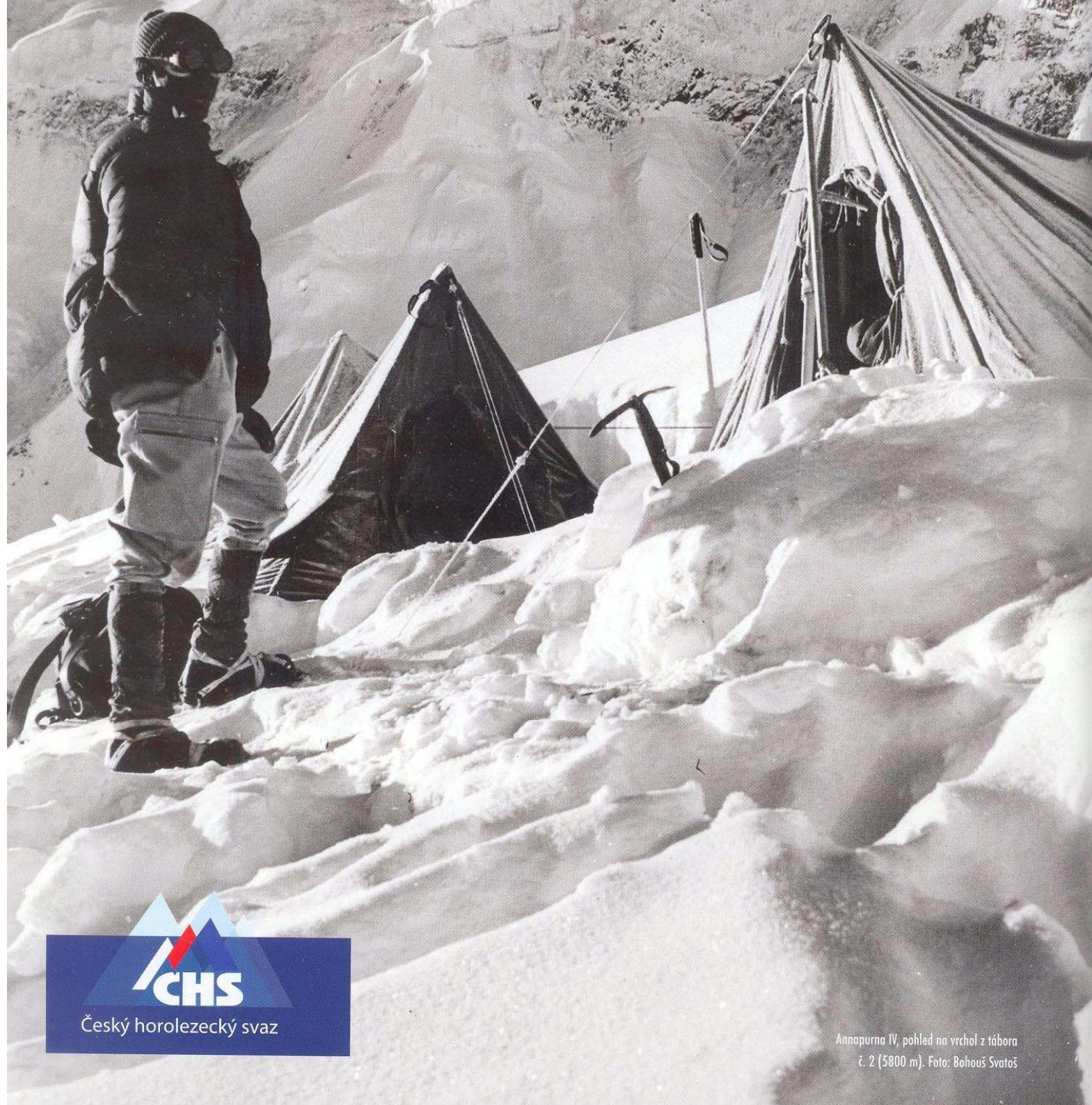

HISTORIE

Počátky

československého himálajského horolezectví

Annapurna IV, pohled na vrchol z tábora
č. 2 (5800 m), Foto: Bohouš Svatoš

Mount Everest, sen z roku 1945. Foto: Jiří Novák

Dobrodruzi z velkých horolezeckých velmocí - především Britové, Italové, Němci a Američané, se snažili o základní průzkum a první výstupy na himálajské vrcholy již koncem 19. století a na počátku 20. století, tedy v době vzniku vůbec prvních organizovaných evropských horolezeckých (alpských) spolků. Cílem se staly postupně i ty nejvyšší velehory Země, včetně Mount Everestu, později Nanga Parbatu a Čogori (K2). Vrcholy osmitisícovek se přes některé nadějně pokusy nepodařilo zdolat. Přesto byly zaznamenány v období před 2. světovou válkou vynikající úspěchy. V r. 1931 zdolali Britové Kamet (7756m) a v r. 1936 pak angloamerická expedice byla úspěšná na 7816m vysokém vrcholu Nandá Déví. Až do prvovýstupu na Annapurnu l v r. 1950 byl tento elegantní štít z oblasti Garhwalu nejvyšším zdolaným vrcholem naší Země. Výšková difference pouhých a necelých 200m je jen malým odstupem ke dnes „uměle“ chápané výjimečné kategorii osmitisícovek. Hodnota prvovýstupu na Nandá Déví a jeho sportovní realizace v podmínkách tehdejší doby rozhodně převyšuje pozdější prvovýstupy na některé osmitisícovky.

Československé horolezectví se k reálným aktivitám v nejvyšších velehorách Země dostalo o desítky let později. Mezi 1. a 2. světovou válkou zůstávaly snahy našich lezců

zaměřeny na domácí terény, Alpy, a jen výjimečně na mimoevropské oblasti. Málo známou skutečností, pro mne nepochopitelnou, je to, že v našich odborných publikacích popisujících historii československého horolezectví zcela chybí zmínka o jedné zásadní události. Tou je založení České himálajské společnosti v srpnu 1945. Jak k tomu došlo? To nám mohou přiblížit záznamy rozhovorů s Ing. Aloisem Krausem, CSc., a JUDr. Otto Jelínkem, pořízené paní Marií Hrobařovou v 70. letech 20. století.

Ing. Kraus odcestoval v r. 1938 pracovním stavem obilní sila do Teheránu. Nebyl horolezcem, ale blízké pohoří Elborz a zasněžený Demávend (5671 m) jej okouzly a nejvyšší vrchol v tehdejších primitivních přístupových

podmínkách, navíc bez základní horolezecké výstroje a výzbroje, zdolal. Hory ho zcela zaujaly a po návratu domů

v r. 1939 vstoupil do Klubu alpistů československých (KAČS). S rodinou absolvoval první výcvik na skalách u Černolic. Jeho spolulezci a přátelé se stali mj. tehdejší horolezecké osobnosti: O. Jelínek, K. Kučera, dr. Vrzák, prof. Bočan.

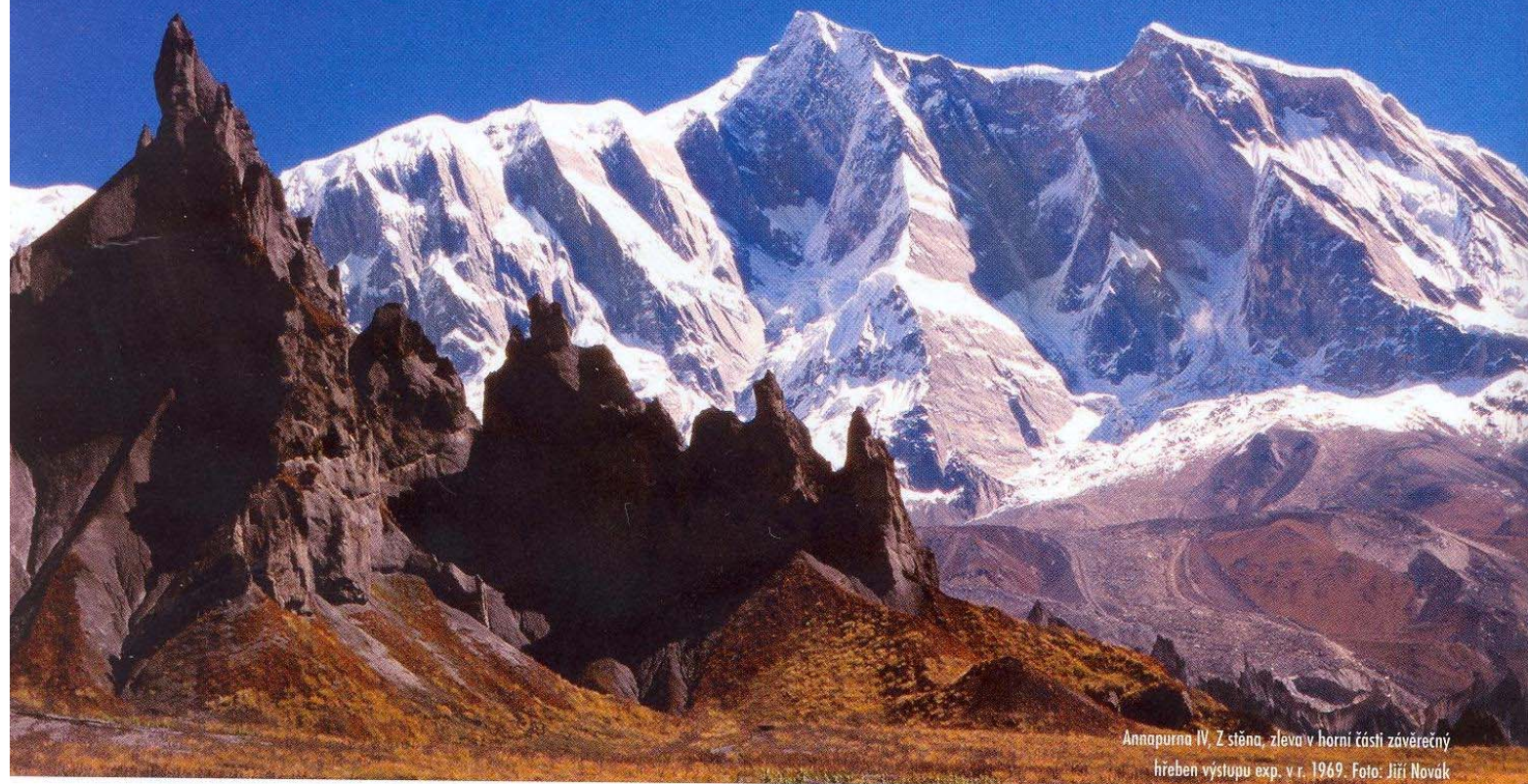
Při soustředění v srpnu 1945 ve Vysokých Tátrách, kde se shodou okolností setkali zástupci KAČS, organizace českých turistů a slovenského JAMESu, došlo k jednání o možném sjednocení těchto spolků do Československého horolezeckého svazu.

Tehdy bylo dle O. Jelínka v Československu celkem max. 500 organizovaných příznivců hor - vysokohorských turistů a horolezců. Mezi účastníky došlo i k diskusím o možnostech výstupů v Himálaji. Ing. Kraus vzpomínal na staré filmy o himálajských expedicích, na tragedii Malloryho a Irvina na Everestu a na výpravy Němců na Nanga Parbat, při kterých již byla nasazena pro zásobování letadla - „vyprovokoval“ tak úvahy o případné výpravě

Řešení viděl Ing. Kraus v leteckém zásobování základního tábora i výškových táborů.

Bohouš Svatoš. Autoportrét

Annapurna IV, Z stěna, zleva v horní části závěrečný hřeben výstupu exp. v r. 1969. Foto: Jiří Novák

československých horolezců do Himálaje. Cílem měl být Mount Everest ze severní strany. Za hlavní problém považoval Kraus složité zásobování za pomoci údolních a výškových nosičů - Šerpů a s tím spojené vysoké náklady. Řešení viděl v leteckém zásobování základního tábora i výškových táborů, které by tak podporovalo skupinu 6-8 horolezců při vlastním výstupu.

Během tohoto „horolezeckého srazu“, byl dne 29. 8. 1945 ustaven přípravný výbor pro realizaci budoucí himálajské expedice, definovaný také jako Československá himálajská společnost. Předsedou se stal Ing. Kraus, jednatelem JUDr. Jelínkem a dalšími členy výboru pak byli dr. Vrzák, prof. Bočan a následně i další, vesměs zástupci ministerstva dopravy a Akademického aeroklubu ČVUT.

Výbor společnosti se sešel celkem devětkrát a již na počátku připravil projekt ve Vysokých Tatrách, zaměřený na prověření možnosti leteckého zásobování při budoucí expedici. Po řadě jednání a nakonec především díky pochopení na ministerstvu dopravy, které poskytlo jedno letadlo typu Čáp, benzin a olej, se celá akce přiblížila k realizaci. Druhé letadlo pak zapůjčil Vysokoškolský aeroklub a experimentu se zúčastnilo devět válečných pilotů na své vlastní náklady.

Čs. horolezecký svaz realizoval v dubnu 1946 u Zeleného plesa výcvik vedený Pilnáčkem, Vrzákem, Jelínkem a Veverkou. Byly vytvořeny lezecké týmy, které měly za úkol testovat úspěšnost shozů z letadel na místo fiktivních táborů. Za těžkých klimatických podmínek se nepovedly uskutečnit přímé shozy pytlů s pískem bez padáku u Červeného sedla dne 11.

4. Další den vše proběhlo úspěšně a bylo pro-

vedeno pět shozů z různých výšek (i z pouhých 50m) nad svahy pod Svišťovou. Akce byla hodnocena velice pozitivně a přinesla řadu praktických poznatků a doporučení k případnému nasazení letadel pro zásobování himálajských expedic. Následovala publicita ve filmovém týdeníku, v tisku, v rozhlasu a byly realizovány také přednášky Pilnáčka, Veverky a Jelínka. Přesto dle Ing. Krause zájem o případnou akci v Himálaji ze strany Čs. horolezeckého svazu vzhledem k vlastním organizačním problémům opadal, a tak činnost společnosti byla již v září 1946 ukončena. Po rozpadu společnosti odcestoval v r. 1949 Ing. Kraus pracovně do Indie. Po návratu opět navštěvoval skalní oblasti i Vysoké Tatry. Spolu s Ottou Jelínkem oslavili oba své šedesátiny v září 1972 výstupem na tatranského Žabího koně.

Co dodat

Představy a vlastně i sny Ing. Krause, stavitele našich největších přehrad - Slapské, Orlické i Oravské, silně předstihly dobu. Sověti postupně na Pamíru zvolili cestu leteckého zásobování výprav a toto pojetí razantně uplatnila v r. 1960 mezinárodní expedice, vedená Švýcarem Maxem Eiselinem, při pokusu o absolutní prvovýstup na Dhaulágiri I. Letadlo Yetti mělo za cíl zásobování SV sedla, dnes místa 2. výškového tábora. Nasazení a následná havárie letadla však pro průběh výstupu znamenaly spíše komplikaci. Otto Jelínek patří k nejvýznamnějším osobnostem čs. horolezectví. Byl od r. 1935 do r. 1945 jednatelem Klubu alpistů československých, v letech 1950 až 1960 pak předsedou trenérské rady Československého

horolezeckého svazu a dále do r. 1980 působil jako předseda mezinárodní komise svazu. Po iniciování vzniku Čs. himálajské společnosti zažil tak později, byť jako funkcionář, nepochybně nádherné okamžiky spojené s realizací prvních výprav do Alp, na Kavkaz a také prvních vysokohorských expedic do Hindúkuše a Himálaje. Dočkal se tak splnění svých představ z roku 1945 a to po více než 20 letech.

Ve Věstníku KAČS - Horolezec, 1/1948 jsem nalezl příspěvek „Čechoslováci do Himálají?“, autora Vlado Šima. Rozvádí velmi teoreticky soubor podmínek a zásad pro realizace expedic, ale ani on nezmiňuje fakt vzniku Čs. himálajské společnosti, včetně

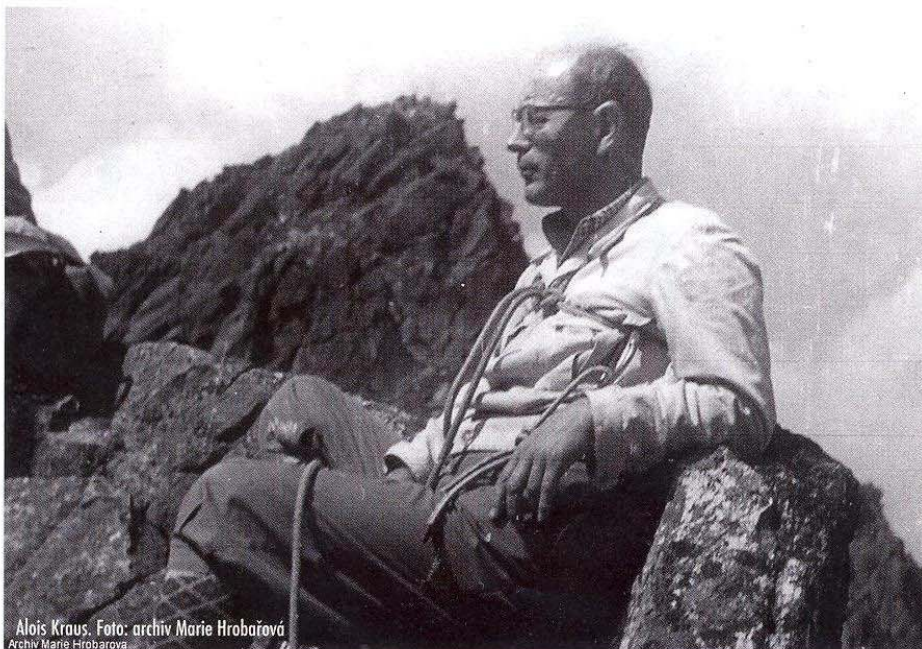
Otto Jelínek. Foto: Jiří Novák

realizovaných experimentů ve Vysokých Tatrách.

Po devatenácti letech od založení Čs. himálajské společnosti odcestovala do Hindúkuše první čs. vysokohorská expedice, hned rok poté další a obě přinesly skvělé prvovýstupy. Rok 1969 znamenal naplnění snů obou hlavních iniciátorů vzniku Čs. himálajské společnosti - vyslání expedice do Himálaje. V tomto roce byly realizovány hned dvě výpravy. Nejprve „Tatranská expedice“ k vrcholu Nanga Parbatu v letním období. Další výprava z podzimu stejného roku se stala první úspěšnou čs. akcí v nejvyšších velehorách naší Země. Byla to expedice, kterou zorganizovali „piskaři“ ze severu Čech. V týmu byly nejvýznamnější osobnosti pískovcového lezení ze severu Čech, které měly v té době již řadu zkušeností z Alp, Kavkazu i Hindúkuše. Tato skromná výprava, vedená Vladimírem „Chroustem“ Procházkou, dosažením vrcholu Annapurny IV (7525 m) tak jednoznačně stojí na počátku úspěšné série čs. a českých expedic.

Dovolím si citovat úsměvnou část textu z publikace Vladimíra Procházký Na Annapúrnu: „Naše výprava snad začala už tehdy, když Bohouš Svatoš pronesl u slaňovacího kruhu na vrcholu Taktovky neobvykle dlouhou řeč: Taková léta už lezeme, chlapi, a pořád nám to jde. Ale stárneme, hoši, stárneme! Je nejvyšší čas, abychom se dostali do Himálaje. Dokud není pro nás pozdě. Pojďte, zorganizujeme expedici...“
Stalo se.

Československé horolezectví zásadně vyniklo především pozdějšími aktivitami ve všech horolezeckých oblastech světa. Dostalo se také na čelo sportovního expedičního vývoje v Himálaji, zejména v sedmdesátých a osmdesátých letech minulého století. Některé prvovýstupy jsou zcela mimořádné z hlediska přínosu k vývoji světového horolezectví (viz

Alois Kraus. Foto: archiv Marie Hrobařové
Archiv Marie Hrobařové

Annapurna IV, výstup v S stěně. Foto: Bohouš Svatoš

Everest, Jaro 2009). Za uplynulých 43 let se vydalo do Himálaje a Karákóramu více než 200 našich výprav, a při tom bylo realizováno 41 prvovýstupů novými cestami.

Pár slov na závěr

Od roku 1980 jsem se postupně stal teoretikem a praktikem himálajského horolezectví. Po dvacet let (1985-2005) jsem byl členem expediční komise UIAA, pětkrát měla tato komise jednání u nás. Snažili jsme se především o osvětu, vedoucí k čistotě realizace expedic ve formě lehkého a alpského stylu. Tzn. bez použití umělého kyslíku, zajišťování

tras kilometry fixních lan a služeb výškových nosičů. K náletům letadly a helikoptéry na himálajské vrcholy jsme jednoznačně měli názor negativní. Cílem komise bylo i otevření nových možností pro mladé lezce na nižších vrcholech Himálaje, a povedlo se to. Vznik Československé himálajské společnosti a její aktivity považuji za zcela mimořádnou kapitolu historie našeho horolezectví. V roce založení této společnosti jsem se narodil a vážím si toho, že jsem měl později to štěstí s „Otásem Jelínkem“ v 70. a 80. letech úzce a dlouhodobě spolupracovat. Navíc si vážím i okolnosti, že jsem se stal v r. 1980 prvním čs. lezcem, který se zúčastnil expedice právě k Mount Everestu, kdysi plánovanému cíli Čs. himálajské společnosti. ■

Text: Jiří Novák

foto: Bohumil Svatoš, Jiří Novák,
archiv Marie Hrobařové

everestinfo

DALŠÍ ZDROJE INFORMACÍ:

Šimo, Vl., Čechoslováci do Himálají?, Horolezec, 1/1948

www.horosvaz.cz/exemplare/8-ceskoslovenska-himalajska-spolecnost/

www.horosvaz.cz/exemplare/87-alois-kraus/

Procházká, Vl., Na Annapúrnu, Naše vojsko, 1. vydání, 1972

Novák, J., 40. výročí himálajských expedic, Everest, jaro 2009